

ВІДНОСИНИ СУБ'ЄКТІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ОРЕНДОВАНИМ КАПІТАЛОМ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто особливості управління капіталом в сільському господарстві в умовах оренди. Запропонована схема взаємозв'язків суб'єктів у процесі управління капіталом сільськогосподарського підприємства в умовах оренди.

Постановка проблеми.

Орендні відносини набули широкого розповсюдження в сільськогосподарських підприємствах. Значна частина підприємств- правонаступників реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств використовують на умовах оренди майно (основні засоби), власниками якого є селяни. Проте, через недостатню регламентацію механізму управління капіталом в умовах орендних відносин, права селян порушуються, ускладнений контроль за використанням та відтворенням орендованого капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Орендні відносини в сільському господарстві, а також майнові відносини в реорганізованих сільськогосподарських підприємствах досліджували такі вітчизняні вчені як П. Т. Саблук, П. А. Лайко, Л. О. Березовська, М. І. Кісіль, І. І. Червен, Г. О. Легеза та інші. Потребують подальшого дослідження відносини суб'єктів щодо управління орендованим капіталом в сільськогосподарських підприємствах.

Ціль роботи. Метою цієї статті є дослідження відносини суб'єктів щодо управління орендованим капіталом в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу.

Управління капіталом в сільському господарстві в умовах оренди – це комплекс дій з боку орендодавців (селян-власників земельних і майнових часток та їх уповноважених представників) і підприємства-орендаря щодо володіння, користування та розпорядження орендованим капіталом, уречевленим у земельних ділянках та основних засобах, що були включені до пайових фондів колишніх реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств, з метою забезпечення ефективного використання цього капіталу, його повного відтворення і отримання власниками та користувачами справедливого доходу від його використання.

Об'єктом управління капіталом в сільському господарстві в умовах орендних відносин є: майно та зобов'язання реорганізованого КСП, отримані новоствореним підприємством на умовах правонаступництва; основні засоби, видані співвласникам в результаті реорганізації колективного сільськогосподарського підприємства; основні засоби, передані співвласниками в оренду підприємству- правонаступнику; майно, залишене на балансі підприємства- правонаступника під невитребувані паї; оборотні засоби пайового фонду, що повинні бути викуплені підприємством- правонаступником на умовах товарного кредиту; майнові паї, викуплені підприємством- правонаступником у співвласників за договорами купівлі-продажу майнового паю; орендовані земельні ділянки; багаторічні насадження та землі під ними, що знаходяться у користуванні підприємств; відтворення майна; доходи власників капіталу.

Окремі положення щодо відносин між співвласниками та підприємством-орендарем наведені в наказах Міністерства аграрної політики України [3], [4], але відносини щодо багатьох аспектів управління не мають необхідного законодавчого врегулювання, що знижує ефективність управління капіталом в сільськогосподарських підприємствах.

Орендарі і орендодавці мають різну мету, згідно якої вони здійснюють управління капіталом. Мета орендаря – максимальне (надмірне) використання

капіталу з метою отримання вигод, зокрема безкоштовних. Мета орендодавця – збереження та відтворення капіталу, отримання доходу на капітал.

Відносини щодо управління орендованим капіталом повинні ґрунтуватися на наступних принципах:

- взаємовигідність орендних відносин;
- забезпечення відтворення капіталу на рівні потреби;
- повне документальне оформлення операцій;
- прозорість та колегіальність прийняття рішень щодо розпорядження орендованим майном спільної часткової власності;
- невторчання орендодавця в господарську діяльність орендаря;
- забезпечення економічно обґрунтованого (справедливого) рівня доходу власників капіталу;
- тимчасовість оренди майна, пріоритетність викупу майнових часток та виділення майнових об'єктів у приватну власність.

Система управління капіталом в сільському господарстві в умовах оренди характеризується наступною схемою (рис. 1)

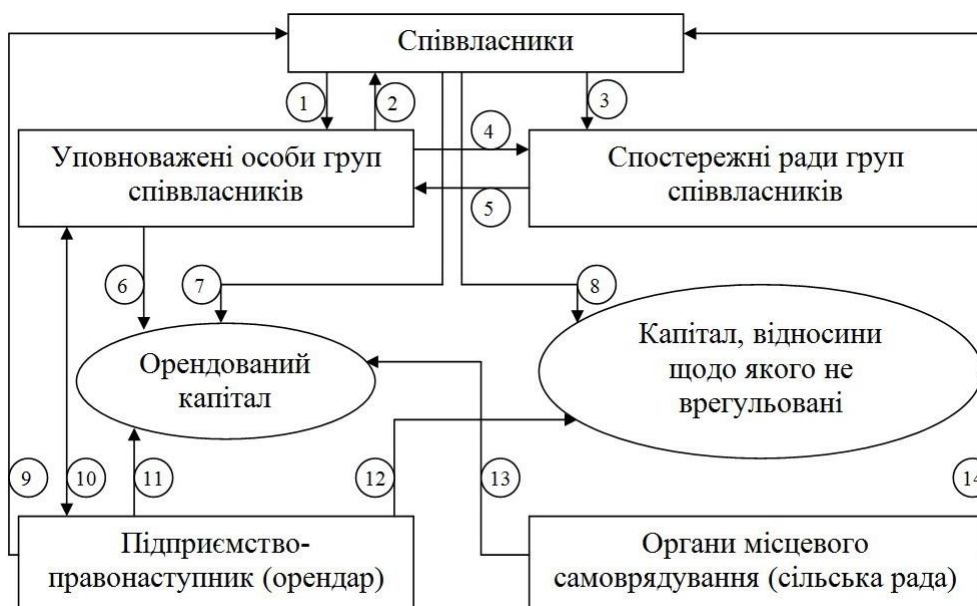

Рис. 1. Система взаємозв'язків суб'єктів у процесі управління капіталом сільськогосподарського підприємства в умовах оренди.

Номери на стрілках рис. 1 характеризують відносини, що виникають між суб'єктами управління капіталом:

1. Співвласники обирають уповноважену особу, надають їй довіреності, укладають договір про спільне володіння, користування і розпорядження майном спільної часткової власності;

2. Уповноважена особа звітує співвласникам про результати своєї діяльності;

3. Співвласники обирають спостережну раду, можуть бути обрані до її складу;

4. Уповноважена особа звертається до спостережної ради для консультування щодо прийняття колегіальних рішень з важливих питань;

5. Спостережна рада здійснює контроль за діяльністю уповноваженої особи;

6. Уповноважена особа передає майно спільної часткової власності в оренду підприємству;

7. Співвласники затверджують на своїх зборах принципові рішення щодо управління капіталом (продаж окремих об'єктів, необхідність списання тощо);

8. Співвласники, які не прийняли жодного рішення щодо розпорядження належними їм майновими паями, мають право на отримання майна зі списку майнових об'єктів, залишених під невитребувані паї;

9. Підприємство сплачує співвласникам орендну плату, виплачує вартість оборотних засобів, що входять до складу пайового фонду; підприємство може здійснювати викуп майнових паїв співвласників на підставі договору купівлі-продажу майнового паю;

10. Уповноважена особа та підприємство укладають договір оренди;

11. Підприємство використовує орендоване майно в своїй господарській діяльності, утримує його в належному стані, забезпечує його відтворення;

12. Підприємство зберігає майно, залишене під невитребувані паї, багаторічні насадження, резервний фонд; здійснює заходи щодо пошуку осіб,

які мають право на отримання майна, залишеного під невитребувані паї, здійснює видачу цього майна;

13. Орган місцевого самоврядування посвідчує підписи в довіреностях та договорі про спільне володіння, користування і розпорядження майном;

14. Орган місцевого самоврядування видає співвласникам майнові сертифікати (в т.ч. у випадку продажу та успадкування майнового паю).

На схемі (рис. 1) показані взаємовідносини між суб'єктами управління капіталом, які повинні мати місце згідно чинного законодавства. На практиці часто відбуваються відхилення від запропонованої схеми:

- підприємства використовують майно, що належало колишнім КСП без укладення відповідних договорів;

- уповноважена особа є одночасно керівником підприємства-орендаря;

- практика звітування уповноваженої особи перед співвласниками практично відсутня;

- спостережна рада може бути не створена, всі рішення приймаються одноосібно уповноваженою особою;

- підприємство не забезпечує відтворення орендованого капіталу, не зберігає належним чином майно, залишене під невитребувані паї;

- підприємства затримують виплату орендної плати.

Ці чинники призводять до порушень прав селян, що ставить під загрозу здійснення кругообігу капіталу і може призвести до негативних наслідків, навіть до розпаду господарства.

Висновки.

Ефективне управління капіталом сільськогосподарських підприємств в умовах орендних відносин є важливою умовою забезпечення стабільного функціонування підприємства в довгостроковому періоді. Відносини щодо управління орендованим капіталом повинні ґрунтуватися на наступних принципах: взаємовигідність орендних відносин; забезпечення відтворення капіталу на рівні потреби; повне документальне оформлення операцій; прозорість та колегіальність прийняття рішень щодо розпорядження

орендованим майном спільної часткової власності; невтручання орендодавця в господарську діяльність орендаря; забезпечення економічно обґрунтованого (справедливого) рівня доходу власників капіталу; тимчасовість оренди майна, пріоритетність викупу майнових часток та виділення майнових об'єктів у приватну власність.

Література.

1. Кісіль М. І. Провести дослідження та розробити порядок використання і розпорядження майном, що знаходиться у спільній частковій власності колишніх членів колективних сільськогосподарських підприємств(заключний): Звіт про НДР. [Текст] / М. І. Кісіль ; Мін-во аграрної політики України. Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки УААН" . - К. : [б. и.], 2004. - 74 с. - Б. ц.

2. Лайко П. А., Березовська Л. О. Ефективність використання та відтворення основного капіталу сільськогосподарських підприємств. Моногр. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 192 с.

3. Про затвердження Рекомендацій щодо використання майна, яке перебуває у спільній частковій власності : наказ Міністерства аграрної політики України від 09 квітня 2001 р. №97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/getcnt.php?uid=1021.1292.0&nobreak>

4. Про затвердження Рекомендацій щодо порядку здійснення права спільної часткової власності власниками майнових паїв колишніх колективних сільськогосподарських підприємств : наказ Міністерства аграрної політики України від 20 травня 2008 р. №315 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0315555-08>

Ключові слова: управління капіталом, оренда, сільськогосподарські підприємства, спільна часткова власність, співвласники.

Рассмотрены особенности управления капиталом в сельском хозяйстве в условиях аренды. Предложена схема взаимосвязей субъектов в процессе управления капиталом сельскохозяйственного предприятия в условиях аренды.

The features of capital management in agriculture in the conditions of lease are considered. The chart of subjects intercommunications in the process of agricultural enterprise capital management in the conditions of lease is offered.

Косторной Сергій Володимирович, асистент кафедри "Фінанси і кредит"
ТДАТУ,

м. Мелітополь, вул. Гвардійська, 33, кв. 38, тел. 066-6392254